

S i d e m e t u s   isataluga.

Olen Järva Matsi doorema lapse Pauli teine tütar, sündinud 1935 aastal, Seega ma vanaisa näinud pole, pole näinud temast korralikku fototki. Mingi ettekujutuse Mats Rummost tõi mulle kiri, mille ta kirjutas mu vanaemale pärast oma esimese naise surma. Kirjas kutsuti Liisu Tambergi Järvale perenaiseks ja laste emaks. See kosja kiri on säilinud, näide tollaste vähe ametlikku haridust saanud tõsistemeeste hingeharitusest ja kirjatarkusest. Kust see tollal küll tuli?

Vanaema mäletan, ehkki meie kokkupuuted olid põgusad. Ta oli väike ja vaikne naine. Jah, ainult väline pilt. Tegelikult ei tundnud ma teda. See vaevab mind.

Minu põlvkonda ei õpetatud tagasi vaatama. Ikka edasi, ikka helge tuleviku poole. Nii leidsin oma isakodutalu üles alles tudengina, täis kasvanud inimesena, kellel täielikult puudus päritolumälu. Ju olin lapsena mõnel korral Järval käinudki, aga meeles ei ole sellest midagi, Tädi Salme, Järva talu kuues laps oli see, kes mind ühel suvel sinna tõi. Olin sealtkandi rabades õppepraktikal, nii sattusin Keavas- se, kus Salme tookord elas. Nagu suguvõsas räägitakse, oli Salme nooruseski talust juba laiali lennanud ja oma pere moodustanud, õdede- vendade vahet sõitnud ja hingesidet hoidnud. Eks niisugune suhe oli tal ka päris koduga. Olnuks mu isal rohkem aega (või tahtmist?) kodus käia, poleks Järva mullegi võdraks jäänud. Tädi lapseid olid suviti ikka seal.

Sellel minu põgusal külaskäigul oli vanaema alles elus- see olita viimane suvi, aasta 1957. Pildistasime suure kase all. Käisime koplis suure kivi otsas- seal olla me isade- emade lapse- põlves istunud, seal jões supeldud. 1957 aastal oli koppel võssa kasvanud. Käisime Kuldallikal, mis isa "Tasuleekidest" mul hoopis suurema ja kuldsemana silma ees seisis. Pesime Silmallikas silmi, et terveks ja nägijaks jääda (saada) Nüüd on ikkagi prille vaja, nägi- jaks pole saanud ja allikaid pole enam, Need ujutati üle 70 ndatel aastatel. Meie lapsed on tekitatud paisjärves ujumas käinud. Kultuurne, autoga saab kaldade sõita.

Järgmisel külaskäigul viisime vanaena Rapla kalmistule.
Väikse väikse vanaema, keda ma peaaegu ei tundnudki.

Oli tarvis veel palju aastaid elada, enne kui tärkas huvi oma päritolu vastu. Nüüd saan kaotatud tasa teha ainult sellega, et püüan lastele sisendada huvi ka möödajaku vastu. Õnneks aeg praegu soosib seda. Oma südametunnistust rahustan mõnedest suguvõsalikest ja kultuurilistest aktsioonidest osavõetuga, kuid kodutalule, seal veel elavatele ja sealt läinutele ei ütle ega anna see midagi. Kui annab meie lastele ja lastelastele. ehk olen siis minagi väikese osa muinsuse kaitsmisel andnud.

Ehkki kodudel on oma lapsed vaja eelkõige siis, kui vanemad veel elus ja kodud soojad.

Selle aasta 11. märtsil sündis Matsi pojatütrepõlve Antsu perekonnas priske poisslaps, kellele pandi minu vanaisa nimi. Kaks põlvkonda on vahepeal seda nime liiga matslikuks pidanud. Võib-olla uus Mats (ehkki priinimelt mitte Rummo) seda nime suguvõsas (ja laiema ltki) rehabiliteerida.

18. mai 1988

Mall Johanson.